

Nr 9 (27)

73

1948/49

ŁÓDŹ
TEATRALNA

ŁÓDŹ TEATRALNA

Rok III. Nr 9 (27)

1948/49

WARSZTAT TEATRALNY PWST

ALEKSANDER FADIEJEW:
»MŁODA GWARDIA«
PRZEKŁAD LIDII ZAMKOW

Z PRZEMÓWIENIA FADIEJEWA NA ŚWIATOWYM KONGRESIE
OBROŃCÓW POKOJU W PARYŻU (20 – 24 kwietnia 1949 r.)

Wzywam wszystkich intelektualistów, niezależnie od ich narodowości lub rasy, od ich przekonań politycznych lub religijnych, by wystąpili przeciwko podżegaczom wojennym. Mamy obowiązek głosić konieczność obrony kobiet i matek, które dają życie naszym synom i córkom. Mamy obowiązek wznieść ten głos w obronie naszych synów i córek, ponieważ od nas zależy ich życie i przyszłość. Od kierunku, jaki nadamy ich umysłom i uczuciom, zależy, czy będziemy mogli mówić do nich jako o ludziach niosących postęp, czy też zmuszeni będziemy opłakiwać ich duchowe ułomności. Naszym obowiązkiem jest wznieść w imieniu ludzkości ten głos przeciwko podżegaczom wojennym, ponieważ oczekują tego od nas miliony ludzi na całym świecie, którzy stanowią większość.

Światowy Kongres Obrońców Pokoju wykazuje, jak nieprzewyciężoną jest siła intelektualistów, gdy jednoczą się oni z masami pracującymi. Zjednoczenie to wyraża całkowitą wolę wzmocnienia pokoju, ożywiającą wszystkie narody. Ci, którzy pragnęliby wzniecić nową zawieruchę wojenną, niech wiedzą, że narody może ogarnąć gniew i że ukarzą ich okrutnie.

Wznieśmy nasz głos przeciwko podżegaczom wojennym, przeciwko zachęcaniu do nienawiści i wrogości między narodami. Obrona pokoju jest sprawą narodów całego świata.

Niech żyje przyjaźń między narodami, walczącymi na całym świecie o pokój!

ALEKSANDER FADIEJEW — SEKRETARZ GENERALNY ZWIĄZKU PISARZY RADZIECKICH

Aleksander Aleksandrowicz Fadiejew urodził się w roku 1901 w Kimry, Guberni Twerskiej. Rodzice jego byli pochodzenia chłopskiego. Fadiejew spędził dzieciństwo w Obszarze Południowo - Ussuryjskim i uczęszczał do szkoły zawodowej we Władywostoku. W roku 1918 wstąpił do Partii Komunistycznej biorąc czynny udział w ruchu partyzanckim przeciw białogwardziom gen. Kołczaka i napastnikom japońskim w Przy-morzu. Po zakończeniu wojny domowej Fadiejew studiował w Moskiewskim Instytucie Górniczym.

Pierwsze opowiadanie Fadiejewa pt. „Zalew“ ukazało się w roku 1923, wkrótce potem — następne pt. „Pod prąd“. Nawet w tych wczesnych utworach, które miały tendencje do schematyczności i odznaczały się nadmiarem powierzchownych efektów romantycznych, Fadiejew postawił sobie cel, nad którego osiągnięciem pracował przez całe życie. Przedmiotem jego zainteresowania stały się najważniejsze zagadnienia związane z rewolucją: przedstawienie postaci bolszewickich przywódców ludowych, sprawa przewodnictwa Partii w masach, walka między światopoglądem socjalistycznym a indywidualizmem i filozofią mieszczańską, problem inteligenta i robotnika.

W latach 1925 — 26 Fadiejew napisał „Rozbicie“. Po raz pierwszy w historii literatury radzieckiej ukazała się powieść, która przyniosła głęboko prawdziwy obraz działacza bolszewickiego, promieniującego radosnym życiem. Lewinson, komendant oddziału partyzantów (główny bohater tej powieści), doświadczył „ogromnego pragnienia, którym żyje nowy typ człowieka socjalistycznego, godnego podziwu, pełnego życia i dobrodusznego — pragnienia, którego nie można porównać z żadnym innym pożądaniem“. Oddział Lewinsona został okrążony przez wroga i rozbity, tylko dziewiętnastu ludziom udało się przebić. Mimo to partyzanci nie uznali się za pokonanych. „R o z b i c i e“ — oto tytuł książki opisującej, jak pod wpływem idei bolszewickiej i bolszewickiego morale, które było udziałem Lewinsona i ludzi jemu podobnych, setki i tysiące wczorajszych niewolników kapitalizmu zostały wprowadzone w koleiny nowego życia. Książka ta pokazuje, jak kształtowała się myśl nowego człowieka radzieckiego. Jest to powieść omawiająca rewolucyjną strategię Partii bolszewickiej i przynosząca odpowiedź na pytanie, dlaczego w Rosji zwyciężyła rewolucja.

W latach 1930—36 zostały opublikowane trzy części nowej powieści Fadiejewa pt. „Ostatni z Udege“. Celem tej powieści jest pokazanie, jak pod przewodnictwem zwycięskiego proletariatu ludność Udege, która prowadziła dotąd patriarchalny tryb życia, zmierzała do przyjęcia ustroju socjalistycznego, przeskakując pośrednie fazy rozwoju społecznego i ekonomicznego. Akcja powieści zaczyna się w okresie wojny

Aleksander Fadiejew

domowej. Dalsze części dzieła, współcześnie pisane, pełne są materiałów dotyczących rewolucji proletariackiej na Dalekim Wschodzie, a zwłaszcza ruchu partyzanckiego przeciw białej gwardii i siłom interwencyjnym. Tło i socjalne podłoże powieści stanowi codzienne życie i obyczaje szczepu Udege. Wśród głównych bohaterów powieści znajduje się kapitalista Gimmer i jego rodzina, działacze rewolucyjni i przedstawiciele prostych

ludzi, jak Szurkow, Aliosza Malenki lub „Ptaszka“, oraz postaci kułaków, białogwardyjskich oficerów i inteligentów. Powieść ta daje wierny obraz zachowania się mas ludowych podczas wojny, walki ludu o nowe życie.

W okresie wojny z hitlerowskimi Niemcami Fadiejew poświęcił się w dużej mierze pracy dziennikarskiej i publicystycznej; napisał również „Opowiadania Leningradzkie“ i powieść pt. „Młoda Gwardia“.

„Opowiadania Leningradzkie“ mówią o niezłomnym morale ludności miasta w czasie tragicznych dni blokady i o zwycięstwie najwyższych duchowych wartości mieszkańców Leningradu nad ich fizycznymi cierpieniami. „Więszymi i bardziej godnymi podziwu od wszystkiego, co widział Leningrad podczas owych miesięcy walki i męki — pisze autor w zakończeniu książki — byli jego mieszkańcy walczący jak żołnierze na froncie“.

Treść „Młodej Gwardii“ opiera się na prawdziwych zdarzeniach wziętych z życia podziemnej organizacji związanej przez członków młodzieży komsomolskiej, która rozwijała swą działalność w mieście Krasnodon w pobliżu Woroszyłowgradu podczas niemieckiej okupacji. 55 chłopców i dziewczyn zostało rozstrzelanych przez hitlerowców, którzy przedtem skatowali swe ofiary w więzieniu. Przywódcy tej walecznej grupy — Oleg Koszewoj, Uliana Gromowa, Sergiej Tiulenin, Lubow Szewcowa i Iwan Ziemnukow — zostali pośmiertnie odznaczeni przez Rząd Radziecki tytułami Bohaterów Związku Radzieckiego.

W „Młodej Gwardii“ Fadiejew przeprowadza daleko idące uogólnienia filozoficzne. Zestawia bilans życia i rozwoju społeczności radzieckiej za okres minionego ćwierćwiecza i daje przegląd dwóch pokoleń radzieckich ludzi: starszego pokolenia — które dokonało wielkiego przewrotu w historii ludzkości, stworzyło pierwsze socjalistyczne państwo na świecie, utrzymało je w gwałtownych starciach z jego licznymi wrogami i wychowało tych, którzy dalej prowadzić będą rozpoczęte dzieło — oraz generacji młodej, która wyrosła już pod potężnym wpływem komunistycznej ideologii i stworzyła nowe społeczeństwo.

Pogląd na pracę jako na podstawę życia, pogarda dla nierobów i niechęć do wyzysku człowieka przez człowieka bez względu na jego formę — oto główne zasady młodzieży radzieckiej, utrwalone w jej umyśle przez cały styl życia w okresie pięciolatek stalinowskich pełnym wielkiego zapału do twórczej pracy. Autor odsłania przed czytelnikiem psychikę swych bohaterów, pokazuje jasne, promieniejące szczęściem życie młodego pokolenia radzieckiego, życie zatrute w swym załamaniu narzuconą przez wroga siłą zła, która obraża uczucia człowieczeństwa swym zaprzeczeniem wszystkiego, co było drogie temu młodemu pokoleniu. Książka ta jest wnikliwym obrachunkiem bohaterskich walk Młodej Gwardii o szczęście i wolność.

Postaci Matwieja Szulgi i Andreja Walko, działacze partyjnych, zostały nakreślone po mistrzowsku. Fadiejew odsłania źródło siły duchowej i męstwa tych prawdziwych kierowników ludu. Ci bolszewicy i inni bohaterscy ludzie radzieccy przedstawieni przez autora, którzy walczyli

z wrogiem każdy na swym odcinku, głęboko wnikają w naszą pamięć. Wśród nich są górnicy i rolnicy z sowchozów, nauczyciele i uczniowie, agronomowie i urzędnicy instytucji rządowych i organizacji partyjnych, oficerowie i żołnierze Armii Radzieckiej. „Młoda Gwardia“ jest pierwszym po wojnie wielkim dziełem literackim, które zawiera wnikliwą i dokładną analizę nowego człowieka radzieckiego i odkrywa głęboko zakorzenione kłęba ludowego patriotyzmu. Powieść ta opisuje różnorakie koleje, wśród których kształtowała się etyka i moralność komunistyczna, wskazująca drogę ludowi radzieckiemu w trudnych i ciężkich próbach narzuconych mu przez wojnę. Książka ta jest przekonującą odpowiedzią dla wszystkich, którzy chcą się dowiedzieć, dlaczego Związek Radziecki wygrał wojnę z barbarzyńskimi nacjonalistycznymi Niemcami.

Aleksander Fadiejew jest jednym z najlepszych pisarzy realistycznych powieści radzieckich. Jest on pionierem radzieckiej literatury socjalistycznej, w której znajdujemy obraz nowego człowieka powstałego w wyniku Wielkiej Rewolucji Październikowej. Fadiejew jest laureatem Nagrody Stalinowskiej.

Tłum. J. L.

(Soviet Calendar, Moskwa, 1947).

Leon Gomolicki

O ALEKSANDRZE FADIEJEWIE

Szkoła handlowa we Władywostoku. Rok 1918. 17-letni młodzieniec wstępuje do szeregów partii komunistycznej bolszewików. W czasie wojny domowej, gdy biali opanowują sytuację w mieście — zabiera głos podziemie. A więc — walka konspiracyjna z wrogiem, która kończy się partyzantką. Dwa lata w partyzantce, potem w Armii Czerwonej. Kołczak ponosi klęskę, interwenci japońscy odchodzą na Wschód. Armia broniąca rewolucji z małej garstki ochotników rozrasta się w potęgę karnych bojowników o wolność i dobrobyt narodu. Po ukończeniu wojny — Akademia Górnicza, praca partyjna i związkowa. Pierwsze nowele i powieści z doświadczeń wojny domowej i partyzantki...

Oto wykaz z przebiegu służby Aleksandra Fadiejewa, — służby dla narodu radzieckiego.

„Rozbicie“ — to powieść o wojnie domowej; utwór, z którym szkoła radziecka zaznajamia swoich uczniów. W czasie jej lektury i analizy padają nazwiska Lwa Tolstoja i Gorkiego: z nimi porównuje się pierwszą powieść Fadiejewa ponieważ autor zastosował w niej dla celów rewolucyjnych doświadczenie realizmu psychologicznego Tolstoja, a jednocześnie dał wyraz realizmowi socjalistycznemu, którego twórcą był Gorki. Metodę realizmu socjalistycznego Gorki zastosował po raz pierwszy w „Matce“. Fadiejew wyprowadził na jej tory literaturę radziecką. I stało się tak, że w nowej literaturze porewolucyjnej dawna powieść mieszczańska o dziejach jednej rodziny ustąpiła miejsca powieści o człowieku — częście zbiorowości, właściwie o samej zbiorowości, nowym „gospodarzu życia, który pokonał wszystkie przeszkody na drodze osiągnięcia wysokiego ideału socjalistycznego“. O tym nowym typie bohatera powiedział Stalin w „Zagadnieniach Leninizmu“:

„O losach narodów i państw decydują obecnie nie tylko wodzowie, lecz przede wszystkim milionowe masy pracujące. Robotnicy i chłopci, którzy bez hałasu i krzyku budują zakłady i fabryki, kopalnie i koleje, kołchozy i sowchozy, tworzą dobrobyt, żywią i budują cały świat; oni są właśnie prawdziwymi bohaterami i twórcami nowego życia“.

W „Rozbiciu“ Fadiejewa każda postać pokazana jest jako twór swego środowiska społecznego. Do partyzantki wchodzi najróżnorodniejsi ludzie, a walka przesiewa ich. Głoscielem wzrastającego gniewu przeciwko

interwentom jest masa chłopska; pierwiastkiem organizującym, jej mózgiem są robotnicy. Oddziałem dowodzi bolszewik, który wykonuje zarządzenia partii. Ludzie ślepo wierzą mu, gotowi iść za nim na każde zawołanie, nawet na śmierć, ponieważ człowiek ten stapia się z nimi w jedno, wchłania ich wolę, aby przetworzyć ją w obmyślane, niechybne decyzje. Podobnie jak „Matka“ Gorkiego powieść Fadiejewa kończy się klęską bohaterów, niemniej przepaja ją optymizm zwycięskiej prawdy, której służą ci ludzie.

Fadiejew przemawiający na Światowym Kongresie Intelektualistów
w obronie Pokoju we Wrocławiu.

Fot. J. Baranowski

„Ostatni z Udege“ — to druga powieść również o partyzantce na Syberii. Powieść pomyślana szeroko, nasycona ideą humanizmu społecznego.

Te dwie powieści Fadiejewa odegrały wybitną rolę w rozwoju literatury radzieckiej, w nich odzwierciedliły się zasadnicze jej tezy. „Nam pierwszym przypadło w udziale wielkie szczęście opowiedzieć o życiu socjalistycznym i o tym, jak to życie zostało przez nas zdobyte, — mówił

Fadiejew, — Młoda sztuka radziecka wysoko podniosła sztandar moralności socjalistycznej naszego narodu, sztandar nowej miłości ku ludziom, humanizmu społecznego; szlachetny sztandar Lenina i Stalina. W tym tkwi siła naszej sztuki, na tym polega jej prawda i jej prawdziwy demokratyzm“.

W czasie drugiej wojny światowej, gdy faszyci niemieccy zajęli jedno z miast w zagłębiu Donieckim, Krasnodon, grupa komsomolców organizowała tu ruch oporu i bohatersko stanęła do nierównej walki z wrogiem. Fakt ten dostarczył Fadiejewowi tematu do trzeciej jego powieści. Pisarz pamiętał czasy pracy podziemnej we Władywostoku, swojej partyzantki, o której napisał już dwie książki. Ale wówczas młodzież walczyła w imię przyszłego życia, które dopiero miało być przez nią zdobyte. Obecnie były to już doświadczenia weteranów rewolucji. W czasie ostatniej wojny młodzież radziecka miała za sobą konkretne osiągnięcia rewolucji. Wróg przyszedł burzyć to, co zostało zbudowane długoletnim wysiłkiem całego narodu. Bohaterstwo komsomolców było więc naturalnym odruchem obrony. Ale w walce wzięli udział i starsi ich bracia, ich rodzice, którzy bohatersko posyłałi swoje dzieci na śmierć i katusze. Wierny tej prawdzie Fadiejew pokazał w swej nowej powieści dwa pokolenia ludzi radzieckich: ojców i synów. Tych, co jak on sam, w czasie wojny domowej wywalczyli wolność dla swego kraju, i tych, którym w udziale przypadło wykazać, czy są godni swoich ojców. Obydwie generacje rewolucyjne obdarzył Fadiejew wielkim uznaniem dla ich godności ludzkiej.

W więzieniu u faszystów stary bolszewik Szulga mówi przed śmiercią: „A przecież najdroższymi na świecie, tymi, dla których warto żyć, pracować i umierać, — są nasi ludzie! Człowiek! czy jest cośkolwiek piękniejszego, niż nasz człowiek?“ Najlepszym komentarzem do tych słów jest sama rzeczywistość radziecka; nie tyle osobiste walory tych ludzi, ile ideały urzeczywistnione w życiu ich Ojczyzny. One to właśnie natchnęły ich do walki. A ponieważ za każdą jednostką stoją miliony całego narodu radzieckiego, więc zyskuje ona nowe siły, nowe zapasy męstwa i wytrwałości...

W ten sposób jeden wyodrębniony fakt, jeden epizod wojny uogólnił i rozwinął Fadiejew do apoteozy człowieka radzieckiego. Na tym polega zasługa pisarza, że powiązał wypadek historyczny, stanowiący temat powieści, z zasadniczymi politycznymi, społecznymi i filozoficznymi zagadnieniami całej epoki. Historię walki młodzieży krasnodonńskiej pokazał w skali ogólnonarodowej, charakterystyczne rysy grupy młodzieńców ujął jako ogólne rysy młodego pokolenia, które wchłonęło w swe dusze zasady ideologiczne ustroju ZSRR, które zostało wychowane w ideałach radzieckiego humanizmu.

Koncepcje te Fadiejew sprawdził dokładnie. Powieść jego powstała w wyniku badań na miejscu wypadków. Pisarz wyjechał do Krasnodonu, aby poznać warunki, ludzi, topografię, okoliczności. Odwiedzał tam domy swych bohaterów, rozmawiał z ich rodzicami, nauczycielami i kolegami, oglądał ich fotografie... tak długo, aż ich postacie skonkretyzowały się

w jego wyobraźni. Wówczas to, co wiedział o ich czynie, stopił z własnym doświadczeniem z wojny domowej. Tak została napisana trzecia słynna powieść Fadiejewa: „Młoda gwardia“. Przetłumaczona na różne języki, wydana w różnych edycjach popularnych rozeszła się w milionowych nakładach. Inscenizowana dla teatru, przerobiona na film, obiegała z triumfem cały Związek Radziecki. Ale i wówczas autor nie uznał swojej roli za skończoną.

Fadiejew jest jednym z najbardziej udzielających się społecznie pisarzy radzieckich. Przemawia często i obcuje ze swoim czytelnikiem. Chce wiedzieć, jak dochodzi do mas i jak działa na nie jego słowo, chce słyszeć o swoich utworach zdanie licznych czytelników. W tym celu Fadiejew rozpoczął objazd szkół, fabryk, świetlic żołnierskich, czytając tam swoją powieść, przysłuchując się sądom, uwagom, życzeniom... gromadząc materiał krytyczny dla dalszych swoich zamierzeń.

Leon Gomolicki

CZYN 1-MAJOWY PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY TEATRALNEJ I PAŃSTWOWEGO TEATRU WOJSKA POLSKIEGO

W ramach czynu 1-Majowego P.W.S.T. i P.T.W.P. wystawiły monumentalne widowisko A. Fadjajewa „Młoda Gwardia“ w przekładzie Lidii Zamkow, w inscenizacji tegorocznego dyplomanta Wydziału Reżyserskiego, Ludwika René, oraz w wykonaniu aktorskim słuchaczy III i II roku Wydziału Aktorskiego. Oprawę sceniczną skomponował Józef Rachwalski.

Potężnym tym dramatem socjalistyczno-realistycznym rozpoczęła P.W.S.T. cykl prac tzw. warsztatu teatralnego, w którego program wejdą ponadto: aktualna sztuka polityczna Fryderyka Wolfa „Tai Yang budzi się“, znanego poety, rewolucjonisty hiszpańskiego, Garcii Lorca „Dom Bernardy Alba“, widowisko śpiewno-taneczne „Kram z piosenkami“, krotkowiła Jana Aleksandra Fredry „Oj, młody, młody“ i komedia Alfreda de Musset „Nie trzeba się zarzekać“.

Wszystkie te realizacje z wyjątkiem komedii Musset'a, w której biorą udział artyści P.T.W.P. — wykonane zostaną siłami zbiorowymi słuchaczy P.W.S.T. pod kierunkiem profesorów i podsumują 3-letnią działalność jedynej wyższej uczelni teatralnej w Polsce, dając po raz pierwszy w dziejach szkolnictwa teatralnego tak pełną możliwość wypowiedzi artystycznej i politycznej młodym aktorom i reżyserom.

Pierwsze przedstawienie „Młodej Gwardii“ wypełniło część artystyczną Centralnej Akademii 1-Majowej, dnia 30 kwietnia, drugie — przeznaczone dla pracowników pracy, odbyło się dnia 1 Maja.

SPIS TREŚCI

Aleksander Fadiejew:
„Młoda Gwardia“
Przekład Lidii Zamkow

	Str.
Z przemówienia Fadiejewa na Światowym Kongresie Obrońców Pokoju w Paryżu (20—24 kwietnia 1949 r.)	1
Aleksander Fadiejew, sekretarz generalny Związku Pisarzy Ra- dzieckich	2
Leon Gomolicki — O Aleksandrze Fadiejewie	6
Czyn 1-Majowy Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej i Państwo- wego Teatru Wojska Polskiego	10

Czasopismo *Łódź Teatralna* zatwierdzone zostało przez
Ministerstwo Oświaty pismem z dn. 8.V.48 r. Nr VI Oc-1194 48
jako pożądane w bibliotekach szkół średnich i nauczycielskich
„*Łódź Teatralna*“ jest do nabycia we wszystkich sklepach
i kioskach „Czytelnika“

Okladka i przerywniki w tekście Olgi Siemaszkowej

WYDAWCA: Państwowy Teatr Wojska Polskiego
ADRES REDAKCJI: Łódź, ul. Stefana Jaracza 29
ZA REDAKCJĘ: Tadeusz Sivert

Drukowano w Zakł. Graf. „Prasa Wojskowa“
w Łodzi, Gdańska 130, D—036143

